

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

ÚVOD

Vzdelávací štandard predmetu slovenský jazyk a literatúra je platný pre 1. – 4. ročník gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a pre 1. – 5. ročník gymnázia s päťročným vzdelávacím programom. Chápeme ho predovšetkým ako program rôznych činností a otvorených príležitostí na rozvíjanie individuálnych poznávacích a komunikačných schopností žiakov. V tomto zmysle je cieľom výučby v gymnáziách pomáhať žiakom vytvárať poznatky, zážitky a získavať skúsenosti, nie smerovať učenie len na sprostredkovanie a zapamätanie hotových poznatkov. Učiteľ by nemal žiakom predkladať len hotové poznatky, ale vytvárať im podmienky a pripravovať podnety, aby nadobúdali vedomosti vlastným úsilím. Veľmi dôležitou súčasťou vyučovania je využívanie rôznych metód práce (komunikatívno-zážitkové vyučovanie, projektové vyučovanie, kooperatívne učenie), pomocou ktorých sa žiaci majú naučiť pracovať samostatne a v skupinách, študovať literatúru, využívať klasickú aj virtuálnu knižnicu, vyhľadávať a získavať informácie z integrovaného informačného systému a internetu.

CHARAKTERISTIKA PREDMETU

Predmet slovenský jazyk a literatúra tvoria dve tesne zviazané a obsahovo sa prelínajúce zložky, a to jazyková a literárna. Cieľom oboch zložiek je viesť žiakov k uvedomeniu si jazykovej a kultúrnej pestrosti nielen v rámci Európy a sveta, ale aj v rámci jednotlivých sociálnych prostredí. Cez pochopenie významu jazyka pre národnú kultúru by mali žiaci dospieť k chápaniu odlišností, tolerancii a orientácii v multikultúrnom prostredí. Základom literárnej zložky je postupné rozvíjanie čitateľských kompetencií od analytického čítania až po schopnosť pracovať s významom literárneho textu na vyššej individuálnej úrovni spracovania (syntetické a hodnotiace čítanie).

Vnútorne delenie predmetu slovenský jazyk a literatúra je v plnej kompetencii učiteľa a príslušnej predmetovej komisie, rovnako ako aj osnovanie učiva počas štúdia.

JAZYKOVÁ ZLOŽKA

Jazyková časť predmetu sa zaoberá problematikou jazyka ako nástroja myslenia a komunikácie medzi ľuďmi. Jazyk je vnímaný ako zdroj osobného a kultúrneho obohatenia človeka a v tomto chápaní predstavuje základ celého učebného procesu. Vo vyučovaní jazyka je v popredí analýza a interpretácia textov/prejavov a tvorba vlastných textov/prejavov, ktoré sú adekvátne konkrétnej komunikačnej situácii a zodpovedajú vekovým a vzdelanostným možnostiam žiakov.

Štruktúra dokumentu

Vzdelávací štandard zo slovenského jazyka a literatúry – jazyková zložka – má tabuľkovú formu, ktorá je usporiadaná podľa komunikačných kompetencií a kľúčových kompetencií.

I. Vedieť komunikovať adekvátne komunikačnej situácii:

- 1.1 Vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – **ústne** (vhodná forma a obsah).
- 1.2 Vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – **ústne a písomne** (vhodná forma a obsah).
- 1.3 Čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty.
- 1.4 Vedieť aktívne počúvať.

II. Učenie sa:

- 2.1 Schopnosť učiť sa učiť.

Komunikačné kompetencie a kľúčové kompetencie členia výkon do uzavretých celkov. Postupnosť rozvíjania uvedených kompetencií rovnako ako aj postupné radenie vzdelávacieho obsahu je v právomoci učiteľa, ktorý môže jednotlivé pojmy a výkony spájať podľa vlastnej potreby do tematických celkov.

Vzdelávací štandard pre jazykovú zložku predmetu sa skladá z obsahového a výkonového štandardu.

Výkonový štandard vymedzuje učebný výkon žiaka a je kritériom na hodnotenie úrovne, ktorú žiak dosiahol na vyučovaní. Tvoria ho textové časti usporiadané do riadkov a stĺpcov v nasledujúcom poradí:

- **riadky:** aplikačný kontext, kľúčové kompetencie,
- **stĺpce:** kompetencie (komunikačné, kľúčové), optimálny a minimálny výkon.

Aplikačný kontext je vo vzdelávacom štandarde dominantným prvkom. Ide o **textovú zložku** vzdelávacieho štandardu, ktorú tvoria jednotlivé slohové útvary/žánre, resp. druhy textov stanovené v obsahovom štandarde. V rámci **kompetencie čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty** predstavuje textová zložka priestor na analýzu, t. j. priestor na vyvodzovanie, utvrdzovanie jednotlivých pojmov a nadobúdanie predmetových kompetencií. Pri **kompetenciách vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – ústne a vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii ústne/písomne** žiak deklaruje svoje nadobudnuté vedomosti a kompetencie vo forme tvorby konkrétneho slohového útvaru/žánru. Jednotlivé slohové útvary/žánre tak predstavujú komunikačný priestor, v ktorom žiak aplikuje svoje nadobudnuté vedomosti a kompetencie z jednotlivých jazykových rovín a slohu.

Kľúčové kompetencie majú nadpredmetový charakter. Sú nevyhnutné pre rôzne činnosti súvisiace s učením a rozvíjajú sa na všetkých vyučovacích predmetoch.

Komunikačné kompetencie majú činnostný charakter a žiak ich nadobúda zvládnutím výkonového a obsahového štandardu.

Výkon je definovaný dvoma krajnými úrovňami, a to optimálnou (najvyššou – výborný) a minimálnou (najnižšou akceptovateľnou – dostatočný) úrovňou. Inštitucionálne (školskou inšpekciou, národnými testami a pod.) je merateľný na konci štvrtého ročníka gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a na konci štvrtého, resp. piateho ročníka gymnázia s päťročným vzdelávacím programom.

Obsahový štandard predstavuje **druhú a neoddeliteľnú súčasť vzdelávacieho štandardu**. Tvoria ho základné **pojmy** z oblasti jazykovedy a teórie komunikácie. Ich rozdelenie do tematických celkov spolu s jednotlivými výkonmi a kompetenciami je v plnej kompetencii učiteľa. Pojmy sú graficky rozdelené do troch kategórií:

- **tučné písmo** – pojmy už boli zavedené v základnej škole,

- normálne písmo – pojmy zavádzané v 1. – 4. ročníku gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a v 1. – 5. ročníku gymnázia s päťročným vzdelávacím programom,
- ¹ – označuje pojem, ktorý už bol zavedený, ale opätovne sa zavádza aj v 1. – 4. ročníku gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a v 1. – 5. ročníku gymnázia s päťročným vzdelávacím programom.

Kľúčové kompetencie			
Poznávacie (kognitívne) kompetencie	Komunikačné kompetencie	Interpersonálne (sociálne) kompetencie	Intrapersonálne (osobnostné) kompetencie
Kompetencia: používať kognitívne operácie	Kompetencia: tvoriť, prijať a spracovať informácie	Kompetencia: akceptovať skupinové hodnoty	Kompetencia: vytvárať a reflektovať vlastnú identitu
Kompetencia: učiť sa sám aj v skupine	Kompetencia: vyhľadávať a sprostredkovať informácie	Kompetencia: tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín	Kompetencia: vytvárať vlastný hodnotový systém
Kompetencia: kriticky myslieť	Kompetencia: formulovať svoj názor a argumentovať	Kompetencia: spolupracovať s jednotlivcami aj skupinami	Kompetencia: regulovať svoje konanie a chrániť vlastný život
Kompetencia: formulovať a riešiť problémy	Kompetencia: verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city	Kompetencia: vžiť sa do pocitov a konania inej osoby	
Kompetencia: tvorivo myslieť			

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý text			
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín			
Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.			
Kompetencie			
Optimálny výkon			
Minimálny výkon			
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	1.1 Vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – ústne (vhodná forma a obsah).	1.1.1 Žiak sa dokáže pohotovo zorientovať v danej komunikačnej situácii a presne reagovať na počutý text jasnou, zrozumiteľnou a správne intonovanou odpoveďou alebo otázkou.	1.1.1 Žiak sa dokáže zorientovať v danej komunikačnej situácii a reagovať na počutý text tak, že poslucháč pochopí obsah jeho výpovede.
		1.1.2 Žiak vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava pravidlá spisovnej slovenskej výslovnosti, správne artikuluje, uplatňuje vhodnú intonáciu, v ktorej dodržiava významové a fyziologické pauzy, primerané tempo reči, správne frázovanie výpovede a vhodnú moduláciu hlasu.	1.1.2 Žiak si uvedomuje spisovnosť a nespisovnosť vo svojom prejave a vo verejných prejavoch sa snaží používať spisovnú výslovnosť.
		1.1.3 Žiak dokáže vhodne začať, viesť a ukončiť komunikáciu.	1.1.3 Žiak dokáže začať, viesť a ukončiť komunikáciu.
		1.1.4 Žiak vie charakterizovať jazykovedné disciplíny, ktoré skúmajú zvukovú a písomnú podobu reči, a ich základné jednotky.	1.1.4 Žiak odlišuje zvukovú a písomnú podobu reči a vie pomenovať jej základné jednotky.

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text			
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín			
Kompetencie	Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.		
	Optimálny výkon Minimálny výkon		
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	1.2 Vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).	1.2.1 Žiak pozná význam slov, ktoré využíva vo svojom jazykovom prejave v súlade s rôznymi kontextami a komunikačnými situáciami, prípadne si vie overiť význam neznámych slov v dostupných informačných zdrojoch.	1.2.1 Žiak vie vyhľadať význam neznámych slov v jazykových slovníkoch.
		1.2.2 Žiak vie vysvetliť sémantické vzťahy medzi slovami, rozlišuje homonymiu a viacvýznamovosť slov a vie ich správne uplatniť pri tvorbe vlastných prejavov.	1.2.2 Žiak vie s pomocou učiteľa vysvetliť sémantické vzťahy medzi slovami, rozlišuje homonymiu a viacvýznamovosť slov.
		1.2.2 Žiak vo vlastných jazykových prejavoch využíva široký repertoár slovnej zásoby, vyhýba sa stereotypnému vyjadrovaniu, rozlišuje funkčnosť a vhodnosť domácich a cudzích slov.	1.2.2 Žiak používa obmedzený repertoár slovnej zásoby s častým opakovaním slov.
		1.2.3 Žiak vie charakterizovať rozdiel medzi individuálnou slovnou zásobou a slovnou zásobou národného jazyka, cielene si rozširuje vlastnú aktívnu slovnú zásobu z dostupných zdrojov – slovníky, beletria, odborná literatúra, internet ap.	1.2.3 Žiak vie vysvetliť rozdiel v rozsahu vlastnej slovnej zásoby a slovnej zásoby národného jazyka.
		1.2.4 Žiak vie vysvetliť spôsoby obohacovania slovnej zásoby a využíva ich vo vlastných jazykových prejavoch.	1.2.4 Žiak vie vymenovať spôsoby obohacovania slovnej zásoby.
		1.2.5 Žiak vie vysvetliť slovotvorné postupy a využíva ich pri tvorbe vlastných jazykových prejavov.	1.2.5 Žiak vie používať vo svojich jazykových prejavoch odvodené, zložené slová, skratky a značky.
		1.2.6 Žiak odlišuje v písaných i počutých prejavoch spisovné/nepisovné, resp. stylisticky vhodné/nevhodné slová a túto vedomosť vhodne využíva vo vlastných jazykových prejavoch.	1.2.6 Žiak vie odlíšiť v písaných a počutých prejavoch nárečové slová od spisovných a vo verejných jazykových prejavoch sa snaží využívať spisovné slová.
		1.2.7 Žiak vie určiť slovnodruhovú a syntaktickú platnosť všetkých slov v texte.	1.2.7 Žiak vie odlíšiť jednotlivé slovné druhy v texte.
		1.2.8 Žiak vie správne uplatniť gramatické kategórie slovných druhov pri tvorbe viet a textov.	1.2.8 Žiak vie s malými chybami, napr. tvary vymedzovacích zámen sám – samý, osobných zámen oni – ony, násobných čísloviek päťkrát – päť ráz, uplatniť gramatické kategórie slovných druhov pri tvorbe viet a textov.

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text		
KLÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín		
Kompetencie	Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
	Optimálny výkon	
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	1.2.9 Žiak vie klasifikovať slovné druhy.	1.2.9 Žiak vie v texte odlišiť plnovýznamové slovné druhy od neplnovýznamových.
	1.2.10 Žiak vie v texte odlišiť jednotlivé druhy neplnovýznamových slovies.	1.2.10 Žiak vie v texte odlišiť plnovýznamové slovesá od neplnovýznamových.
	1.2.11 Žiak vo vlastných jazykových prejavoch používa na vyjadrenie vyššej miery vlastností či okolností deja správne tvary stupňovania prídavných mien a prísloviak.	1.2.11 Žiak vo vlastných jazykových prejavoch používa na vyjadrenie vyššej miery vlastností či okolností deja stupňovanie prídavných mien a prísloviak, pričom sa občas nevyhne zle vytvoreným tvarom, resp. pravopisne nesprávnym tvarom typu: väččí, nižší, uššie.
	1.2.12 Žiak vie pri organizácii myšlienok vo vlastných jazykových prejavoch dodržať pravidlá a požiadavky syntaxe.	1.2.12 Žiak vie pri tvorbe syntakticky jednoduchých viet dodržať pravidlá a požiadavky syntaxe.
	1.2.13 Žiak vie zdôvodniť vzťah medzi členmi skladov vo vete na základe ich funkcie.	1.2.13 Žiak vie vysvetliť funkciu prísudku, podmetu, predmetu, príslovkového určenia a prívlastku vo vete.
	1.2.14 Žiak vie transformovať jednoduché vety na polovetné konštrukcie a súvetia a naopak. Funkčne ich využíva vo vlastných jazykových prejavoch.	1.2.14 Žiak odlišuje jednoduchú vetu od súvetia a funkčne ich využíva vo vlastných jazykových prejavoch. Podľa vzoru dokáže transformovať jednoduché vety na súvetia a naopak.
	1.2.15 Žiak vie v texte nájsť odchýlky od vetnej stavby (elipsu, vsuvku a apoziopézu) a funkčne ich využíva vo vlastných jazykových prejavoch.	1.2.15 Žiak vie v texte nájsť odchýlku od vetnej stavby – vsuvku.
	1.2.16 Žiak dodržiava interpunkciu v jednoduchej vete, v jednoduchom súvetí a v zloženom súvetí.	1.2.16 Žiak s malými chybami, napr. čiarka pred zlučovacími spojkami či, alebo, dodržiava interpunkciu v jednoduchej vete a v jednoduchom súvetí.

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text			
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín			
Kompetencie	Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.		
	Optimálny výkon		
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	Minimálny výkon		
	1.2 Vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).	1.2.17 Žiak vie určiť druh jednoduchého súvetia – prirad'ovacie a podrad'ovacie. Vie určiť druh prirad'ovacieho súvetia a druh vedľajšej vety v podrad'ovacom súvetí.	1.2.17 Žiak vie v texte odlíšiť prirad'ovacie súvetie od podrad'ovacieho.
		1.2.18 Žiak vie vytvoriť štruktúrovaný a kompozične zrozumiteľný text, v ktorom uplatní logické, časové a príčinnno-následné súvislosti textu a požiadavky slovosledu v slovenčine.	1.2.18 Žiak vie vytvoriť názov textu, rozčleniť text na odseky a na úvod, jadro a záver. Pri organizácii myšlienok vo vlastných jazykových prejavoch sa dopúšťa chýb v logickej nadväznosti viet.
		1.2.19 Žiak vie v cudzom texte vyhľadať a vo vlastnom jazykovom prejave uplatniť obsahové, jazykové i mimojazykové konektory, ktoré zabezpečujú súdržnosť textu.	1.2.19 Žiak vie v cudzom texte vyhľadať a vo vlastnom jazykovom prejave uplatniť obsahové a niektoré jazykové i mimojazykové konektory, ktoré zabezpečujú súdržnosť textu.
		1.2.20 Žiak vie v cudzích jazykových prejavoch nájsť chyby v logickom poradí viet a vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava logické poradie viet v súvetiach, pričom rešpektuje významový činiteľ výstavby výpovede.	1.2.20 Žiak vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava logické poradie viet v súvetiach, pričom rešpektuje významový činiteľ výstavby výpovede.
		1.2.21 Žiak vie vysvetliť pôsobenie jednotlivých štýlotvorných činiteľov pri tvorbe jazykových prejavov a zohľadňuje ich vo vlastných jazykových prejavoch.	1.2.21 Žiak vie vymenovať základné štýlotvorné činitele. Pri tvorbe vlastných jazykových prejavov dodržiava predovšetkým tému, pričom zohľadňuje funkciu prejavov.
1.2.22 Žiak si vie na základe komunikačnej situácie správne stanoviť vhodný slohový útvar a zodpovedajúci jazykový štýl a na ich základe samostatne vytvoriť požadovaný text.		1.2.22 Žiak na základe posúdenia komunikačnej situácie vie stanoviť vhodný slohový útvar administratívneho štýlu a s malými formálnymi chybami, napr. chybné grafické rozmiestnenie textu, prehodenie záväzných informácií v texte ap., dokáže podľa vzoru vytvoriť – žiadosť, zápisnicu, splnomocnenie a informačný leták. Dokáže vyplniť dotazník, objednávku a potvrdenie. Dokáže odlíšiť administratívny životopis od beletrizovaného a s pomocou učiteľa dokáže oba typy vytvoriť. Vie odlíšiť (vlastný) výkladový slohový postup od úvahového slohového postupu. Dokáže odlíšiť priamu a nepriamu charakteristiku.	

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text			
KĹÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín			
Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.			
Kompetencie			
Optimálny výkon			
Minimálny výkon			
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	1.2 Vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).	1.2.23 Žiak vie prispôsobiť svoj prejav komunikačnej situácii – stratégiu, charakter a tón komunikácie.	1.2.23 Žiak na základe komunikačnej situácie vie použiť vhodnú slovnú zásobu.
		1.2.24 Žiak dokáže upraviť poradie viet v texte podľa ich vecného významu a kontextu celého textu.	1.2.24 Žiak s pomocou učiteľa dokáže pochopiť chyby v poradí viet vo vlastnom texte a následne ich dokáže opraviť.
		1.2.25 Žiak ovláda a vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava aktuálnu jazykovú normu a zároveň je schopný zvoliť vhodné štylistické prostriedky v každej komunikačnej situácii aj vtedy, ak by tým porušil jazykovú normu.	1.2.25 Žiak vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava jazykovú normu, nedokáže sa však vyhnúť chybám (najmä pravopisným: písanie i/y; používanie interpunkčných znamienok; písanie veľkých začiatkových písmen). Dokáže v danej komunikačnej situácii posúdiť štylistickú vhodnosť použitých výrazových prostriedkov v prejavoch iných ľudí, no vo vlastných jazykových prejavoch sa dopúšťa prehreškov voči štylistickej vhodnosti, predovšetkým neadekvátnym používaním hovorových a slangových slov vo verejných prejavoch.
		1.2.26 Žiak dokáže vysvetliť pojem hybridizácia jazykových štýlov, slohových postupov a slohových útvarov a vo vlastných jazykových prejavoch vie odôvodniť využitie výrazových prostriedkov hybridizácie.	1.2.26 Žiak vo vlastných jazykových prejavoch využíva výrazové prostriedky hybridizácie jazykových štýlov, slohových postupov a slohových útvarov, často však v rozpore s komunikačným cieľom.
		1.2.27 Žiak pri tvorbe vlastného jazykového prejavu dodržiava, resp. prispôbuje si jednotlivé fázy tvorby prejavu s dôrazom na jeho vhodnú ústnu alebo písomnú prezentáciu.	1.2.27 Žiak pri tvorbe vlastného jazykového prejavu využíva len niektoré fázy tvorby jazykového prejavu, nevenuje dostatočnú pozornosť pravopisným, kompozičným a štylistickým chybám, resp. dokáže ich opraviť len s pomocou učiteľa.
		1.2.28 Žiak pri ústnej prezentácii jazykového prejavu aktívne využíva vhodné mimojazykové prostriedky, ktorými umocňuje jeho celkové vyznenie.	1.2.28 Žiak pri ústnej prezentácii vlastného jazykového prejavu aktívne využíva mimojazykové prostriedky, ich výber a použitie však nie sú vždy funkčné.

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text		
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín		
Kompetencie	Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
	Optimálny výkon	
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii. 1.2 Vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).	Minimálny výkon 1.2.29 Žiak vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava spoločenské zásady jazykovej komunikácie, nevyhne sa však ich častému porušovaniu.	
	1.2.29 Žiak ovláda a vo vlastných jazykových prejavoch dodržiava spoločenské zásady jazykovej komunikácie.	1.2.30 Žiak pozná znaky devalvujúcej komunikácie, no niekedy sa im nedokáže vyhnúť vo vlastných jazykových prejavoch.
	1.2.30 Žiak sa vo svojej jazykovej praxi vedome vyhýba devalvujúcej komunikácii.	1.2.31 Žiak si po pripomenutí znakov jednotlivých slohových útvarov/žánrov dokáže vybrať vhodný slohový útvar/žáner v súlade s cieľmi komunikácie.
	1.2.31 Žiak sa dokáže rozhodnúť pre vhodný slohový útvar/žáner v súlade s cieľom komunikácie.	1.2.32 Žiak po pripomenutí znakov jednotlivých žánrov vie transformovať jednoduchý text z jedného žánru do druhého.
	1.2.32 Žiak vie samostatne transformovať text z jedného žánru do druhého.	1.2.33 Žiak pozná základné rozdiely medzi rôznymi spôsobmi šírenia informácií (propagácia a agitácia). Vie vysvetliť, čo je dezinformácia.
	1.2.33 Žiak vie vysvetliť rozdiely medzi rôznymi spôsobmi šírenia informácií (propagácia a agitácia). Vie identifikovať dezinformácie v jazykových prejavoch. Dokáže vyjadriť svoj názor na ne.	1.2.34 Žiak intuitívne dokáže nájsť niektoré spoločné a rozdielne znaky textov.
	1.2.34 Žiak pomocou analýzy textov dokáže nájsť ich spoločné a rozdielne znaky, ktoré využíva pri interpretácii.	1.2.35 Žiak pozná členenie prejavov na príležitostné, náučné a agitačné prejavy; má však problém odlišiť konkrétne žánre v rámci daných typov prejavov. Pri tvorbe textu nedodržiava znaky daného žánru (lexika, štylizácia, kompozícia).
	1.2.35 Žiak vie vysvetliť typické znaky príležitostných, náučných a agitačných prejavov a dokáže tieto žánre samostatne vytvoriť.	1.2.36 Žiak vie vysvetliť rozdiel medzi národným jazykom a jazykmi národnostných menšín.
1.2.36 Žiak vie vysvetliť rozdiel medzi národným, cieľovým, cudzím, úradným, štátnym jazykom a jazykmi národnostných menšín a dokáže vysvetliť ich základné funkcie.		

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text			
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť, formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín			
Kompetencie		Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
		Optimálny výkon	Minimálny výkon
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	1.2 Vyjadrovať sa adekvátne komunikačnej situácii – ústne a písomne (vhodná forma a obsah).	1.2.37 Žiak pozná a pri tvorbe vlastných jazykových prejavov aktívne využíva platné jazykové kodifikačné príručky.	1.2.37 Žiak pri tvorbe vlastného jazykového prejavu dokáže len na veľmi nízkej úrovni zakomponovať získané informácie z platných jazykových kodifikačných príručiek.
		1.2.38 Žiak dodržiava v komunikačných situáciách spoločenské zásady rétoriky.	1.2.38 Žiak pozná spoločenské zásady rétoriky, ale len zriedka ich dokáže dodržiavať vo vlastnej komunikácii.

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text		
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; akceptovať skupinové hodnoty; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín; vžiť sa do pocitov a konania inej osoby; vytvárať a reflektovať vlastnú identitu; vytvárať vlastný hodnotový systém		
Kompetencie	Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
	Optimálny výkon	
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	1.3 Čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty.	
	1.3.1 Žiak vie výrazne čítať umelecký text.	1.3.1 Žiak po príprave dokáže plynulo prečítať vecný a umelecký text.
	1.3.2 Žiak vie rozlíšiť a charakterizovať umelecký a vecný text po obsahovej i formálnej stránke.	1.3.2 Žiak vie na základe funkcie rozlíšiť vecný a umelecký text.
	1.3.3 Žiak vie v texte analyzovať využité výrazové prostriedky z hľadiska autorovho zámeru a funkcie textu.	1.3.3 Žiak vie v známom texte identifikovať niektoré výrazové prostriedky, ktoré určujú text buď ako vecný alebo ako umelecký.
	1.3.4 Žiak dokáže identifikovať kľúčové slová textu.	1.3.4 Žiak s pomocou učiteľa dokáže vybrať kľúčové slová textu.
	1.3.5 Žiak vie v texte odlíšiť hlavné myšlienky od vedľajších, podstatné informácie od nepodstatných.	1.3.5 Žiak vie rozlíšiť v známom texte hlavné myšlienky od vedľajších.
	1.3.6 Žiak dokáže sformulovať hlavnú myšlienku textu.	1.3.6 Žiak dokáže s pomocou učiteľa sformulovať hlavnú myšlienku známeho textu.
	1.3.7 Žiak dokáže analyzovať text – vytvoriť z neho konspekt, osnovu, tézy.	1.3.7 Žiak dokáže analyzovať text – vytvoriť z neho konspekt.
	1.3.8 Žiak dokáže posúdiť vierohodnosť/spoľahlivosť/relevantnosť informačných zdrojov, na základe ktorých bol text vytvorený.	1.3.8 Žiak vie určiť informačné zdroje, na základe ktorých bol text vytvorený.
	1.3.9 Žiak dokáže zhodnotiť text z hľadiska jazykovej kultúry.	1.3.9 Žiak dokáže posúdiť spisovnosť jazykových prostriedkov v texte a overiť si svoje tvrdenie v jazykových príručkách.
1.3.10 Žiak na základe analýzy vie vyjadriť svoj estetický a emocionálny zážitok z prečítaného umeleckého textu a dokáže ho obhájiť.	1.3.10 Žiak vie vyjadriť svoj estetický a emocionálny zážitok z prečítaného umeleckého textu.	

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text			
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; akceptovať skupinové hodnoty; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín; vžiť sa do pocitov a konania inej osoby; vytvárať a reflektovať vlastnú identitu; vytvárať vlastný hodnotový systém			
Výkon			
Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.			
Kompetencie			
Optimálny výkon			
Minimálny výkon			
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	1.3 Čítať s porozumením súvislé aj nesúvislé texty.	1.3.11 Žiak ovláda základy kritického čítania, t. j. vie vnímať problémy nastolené textom a identifikuje chyby a protirečenia, ktoré sa v texte nachádzajú.	1.3.11 Žiak vie s pomocou učiteľa identifikovať problémy nastolené textom.
		1.3.12 Žiak dokáže vyjadriť a vysvetliť svoj názor na riešenie reálnych problémov s využitím podnetov z prečítaného textu.	1.3.12 Žiak dokáže identifikovať autorovo riešenie problémov nastolených textom.
		1.3.13 Žiak dokáže identifikovať všetky informácie uvedené v texte explicitne.	1.3.13 Žiak dokáže identifikovať niektoré informácie uvedené v texte explicitne.
		1.3.14 Žiak je schopný vyvodit' z textu informácie, ktoré v ňom nie sú uvedené priamo, ale z neho vyplývajú. Na lepšie porozumenie textu aktívne využíva kontextové súvislosti.	1.3.14 Žiak s pomocou učiteľa je schopný vyvodit' z textu niektoré informácie, ktoré nie sú uvedené priamo, ale z neho vyplývajú.
		1.3.15 Žiak je schopný interpretovať text a integrovať informácie z neho s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami.	1.3.15 Žiak je schopný reprodukovať obsah vecného textu a intuitívne spájať informácie z neho s predchádzajúcimi poznatkami a skúsenosťami.
		1.3.16 Žiak dokáže vybrať a hodnotiť text z hľadiska obsahu.	1.3.16 Žiak dokáže vybrať vecný text z hľadiska obsahu.
		1.3.17 Žiak dokáže hodnotiť text z hľadiska formy, jazykových prostriedkov, útvaru, štýlu.	1.3.17 Žiak je schopný určiť niektoré jazykové prostriedky a s pomocou učiteľa aj jazykový štýl krátkeho, jednoduchého vecného textu.

APLIKAČNÝ KONTEXT (DRUHY TEXTOV): vecný a umelecký text; súvislý a nesúvislý text			
KLÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; verbálne a neverbálne vyjadriť vôľu a city; akceptovať skupinové hodnoty; tolerovať odlišnosti jednotlivcov i skupín; vžiť sa do pocitov a konania inej osoby; vytvárať a reflektovať vlastnú identitu; vytvárať vlastný hodnotový systém			
Výkon			
Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.			
Kompetencie			
Optimálny výkon			
Minimálny výkon			
1 Komunikovať adekvátne komunikačnej situácii.	1.4 Vedieť aktívne počúvať.	1.4.1 Žiak dokáže porozumieť počutému textu, t. j. je schopný roztriediť vypočuté informácie, vyjadriť hlavnú myšlienku textu a zopakovať niekoľko kľúčových slov.	1.4.1 Žiak dokáže postrehnúť hlavnú myšlienku počutého textu. V počutom texte dokáže odlíšiť pôvodné informácie autora textu od citovaných informácií.
		1.4.2 Žiak vie vysvetliť význam počutého textu vzhľadom na širší významový kontext a ďalej ho využiť.	1.4.2 Žiak dokáže s pomocou učiteľa porozumieť kontextu vypočutého prejavu.
		1.4.3 Žiak dokáže posúdiť z hľadiska jazykovej správnosti a spoločenského tónu vyjadrenie partnerov v danej komunikácii.	1.4.3 Výkon sa neuvádza
		1.4.4 Žiak dokáže zhodnotiť obsah a kvalitu ústnych prejavov spolužiakov a reagovať na ne spoločensky vhodným spôsobom.	1.4.4 Výkon sa neuvádza
2 Schopnosť učiť sa učiť.	2.1 Schopnosť učiť sa učiť.	2.1.1 Žiak sa samostatne učí a vie využiť podnety na učenie z rôznych zdrojov, pozná svoj učebný štýl.	2.1.1 Žiak sa učí s pomocou učiteľa alebo spolužiakov. Intuitívne využíva rôzne spôsoby učenia sa.
		2.1.2 Žiak vie naplánovať svoju činnosť pri príprave projektu.	2.1.2 Žiak vie s pomocou učiteľa naplánovať svoju činnosť pri príprave a riešení skupinového projektu.
		2.1.3 Žiak vie na základe získaných informácií vytvoriť hypotézy a overiť ich pravdivosť.	2.1.3 Výkon sa neuvádza.
		2.1.4 Žiak dokáže v projekte samostatne zoradiť motívy a myšlienky podľa časovej a logickej postupnosti a vhodne prezentovať projekt. Dokáže prijať vecné pripomienky k svojmu projektu, analyzovať ich a prípadne zapracovať do svojho pôvodného riešenia.	2.1.4 Žiak dokáže prezentovať časť výsledkov skupinového projektu, ale nevyhne sa pri tom kompozičným, logickým a jazykovým chybám.

Obsahový vzdelávací štandard**Časť: jazyk****Ročníky: 1. – 4., 1. – 5.****Poznámka:****Tučné písmo** – pojmy už boli zavedené v základnej škole.

Normálne písmo – pojmy zavádzané v 1. – 4. ročníku gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a v 1. – 5. ročníku gymnázia s päťročným vzdelávacím programom.

☞¹ – označuje pojem, ktorý už bol zavedený, ale opätovne sa zavádza aj v 1. – 4. ročníku gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a v 1. – 5. ročníku gymnázia s päťročným vzdelávacím programom.

Zvuková rovina jazyka, grafická stránka jazyka a pravopis							
fonéma							
hláska	<table border="1"> <tr><td>samohlásky – spoluhlásky – dvojhásky</td></tr> <tr><td>samohlásky: krátke – dlhé</td></tr> <tr><td>spoluhlásky: tvrdé – mäkké – obojaké</td></tr> <tr><td>znelé – neznelé; znelé nepárové (zvučné) spoluhlásky</td></tr> </table>	samohlásky – spoluhlásky – dvojhásky	samohlásky: krátke – dlhé	spoluhlásky: tvrdé – mäkké – obojaké	znelé – neznelé; znelé nepárové (zvučné) spoluhlásky		
samohlásky – spoluhlásky – dvojhásky							
samohlásky: krátke – dlhé							
spoluhlásky: tvrdé – mäkké – obojaké							
znelé – neznelé; znelé nepárové (zvučné) spoluhlásky							
slabika	<table border="1"> <tr><td>rozdeľovanie slov na slabiky</td></tr> <tr><td>slabikotvorné hlásky -l, -ḷ, -r, -ṛ</td></tr> <tr><td>rytmické krátenie</td></tr> </table>	rozdeľovanie slov na slabiky	slabikotvorné hlásky -l, -ḷ, -r, -ṛ	rytmické krátenie			
rozdeľovanie slov na slabiky							
slabikotvorné hlásky -l, -ḷ, -r, -ṛ							
rytmické krátenie							
slovo							
spisovná výslovnosť/ortoepia	<table border="1"> <tr><td>splývavá/viazaná výslovnosť</td></tr> <tr><td>spodobovanie/znelostná asimilácia</td></tr> <tr><td>výslovnosť a výskyt ä</td></tr> <tr><td>výslovnosť slabík de/di, te/ti, ne/ni, le/li v cudzích slovách</td></tr> <tr><td>výslovnosť cudzích slov ☞¹</td></tr> </table>	splývavá/viazaná výslovnosť	spodobovanie/znelostná asimilácia	výslovnosť a výskyt ä	výslovnosť slabík de/di, te/ti, ne/ni, le/li v cudzích slovách	výslovnosť cudzích slov ☞ ¹	
splývavá/viazaná výslovnosť							
spodobovanie/znelostná asimilácia							
výslovnosť a výskyt ä							
výslovnosť slabík de/di, te/ti, ne/ni, le/li v cudzích slovách							
výslovnosť cudzích slov ☞ ¹							
intonácia	<table border="1"> <tr><td>časová modulácia reči: kvantita hlások, prestávka/pauza – fyziologická, významová, tempo reči, rytmus</td></tr> <tr><td>silová modulácia hlasu: hlavný slovný prízvuk, dôraz, sila hlasu</td></tr> <tr><td>tónová modulácia hlasu: uspokojivá končiaca (klesavá), neuspokojivá končiaca (stúpavá), neuspokojivá nekončiaca melódia vety</td></tr> <tr><td>frázovanie</td></tr> </table>	časová modulácia reči: kvantita hlások, prestávka/pauza – fyziologická, významová, tempo reči, rytmus	silová modulácia hlasu: hlavný slovný prízvuk, dôraz, sila hlasu	tónová modulácia hlasu: uspokojivá končiaca (klesavá), neuspokojivá končiaca (stúpavá), neuspokojivá nekončiaca melódia vety	frázovanie		
časová modulácia reči: kvantita hlások, prestávka/pauza – fyziologická, významová, tempo reči, rytmus							
silová modulácia hlasu: hlavný slovný prízvuk, dôraz, sila hlasu							
tónová modulácia hlasu: uspokojivá končiaca (klesavá), neuspokojivá končiaca (stúpavá), neuspokojivá nekončiaca melódia vety							
frázovanie							
grafická stránka jazyka	<table border="1"> <tr><td>písmeno/graféma</td></tr> <tr><td>abeceda</td></tr> <tr><td>malé, veľké, písané, tlačené písmená</td></tr> <tr><td>diakritické znamienka: dĺžeň, mäkkčeň, vokáň, dve bodky</td></tr> <tr><td>interpunkcia; interpunkčné znamienka: bodka, otáznik, výkričník, čiarka, bodkočiarka, spojovník, zátvorka, pomlčka, úvodzovky, dvojbodka, apostrof, lomka, tri bodky</td></tr> </table>	písmeno/graféma	abeceda	malé, veľké, písané, tlačené písmená	diakritické znamienka: dĺžeň, mäkkčeň, vokáň , dve bodky	interpunkcia ; interpunkčné znamienka: bodka, otáznik, výkričník, čiarka, bodkočiarka, spojovník, zátvorka, pomlčka, úvodzovky, dvojbodka, apostrof, lomka, tri bodky	
písmeno/graféma							
abeceda							
malé, veľké, písané, tlačené písmená							
diakritické znamienka: dĺžeň, mäkkčeň, vokáň , dve bodky							
interpunkcia ; interpunkčné znamienka: bodka, otáznik, výkričník, čiarka, bodkočiarka, spojovník, zátvorka, pomlčka, úvodzovky, dvojbodka, apostrof, lomka, tri bodky							
pravopis/ortografia	<table border="1"> <tr><td>vybrané slová</td></tr> <tr><td>rozdeľovanie predponových slov: slabičné a neslabičné predpony</td></tr> <tr><td>priama reč, uvádzacia veta</td></tr> <tr><td>vsuvka, prístavok, oslovenie</td></tr> <tr><td>pravidlo o rytmickom krátení</td></tr> <tr><td>samohlásková skupina – spoluhlásková skupina</td></tr> </table>	vybrané slová	rozdeľovanie predponových slov: slabičné a neslabičné predpony	priama reč, uvádzacia veta	vsuvka, prístavok, oslovenie	pravidlo o rytmickom krátení	samohlásková skupina – spoluhlásková skupina
vybrané slová							
rozdeľovanie predponových slov: slabičné a neslabičné predpony							
priama reč, uvádzacia veta							
vsuvka, prístavok, oslovenie							
pravidlo o rytmickom krátení							
samohlásková skupina – spoluhlásková skupina							

Významová/lexikálna rovina jazyka	
sémantický trojuholník: objekt/vec – pojem – slovo	
lexikálny význam slova – gramatický význam slova	
slovná zásoba – členenie	
	jadro slovnej zásoby – okraj slovnej zásoby
	slovná zásoba národného jazyka – individuálna slovná zásoba
	aktívna slovná zásoba – pasívna slovná zásoba
	spisovné slová
	nespisovné slová: nárečové a slangové slová
	termíny/odborné názvy
	neutrálne slová
	citovo zafarbené (expresívne) slová: zdrobneniny, eufemizmy, pejoratíva, vulgarizmy
	domáce slová – cudzie slová
	nové slová/neologizmy
	zastarané slová
	archaizmy
	historizmy
jednoslovné pomenovania	
viacslovné pomenovania	
	združené pomenovania
	frazeologizmus: príslovie, porekadlo, pranostika, prirovnanie
jednovýznamové – viacvýznamové slová	
synonymá	
antonymá/opozitá	
homonymá	
spôsoby obohacovania slovnej zásoby	
	tvorenie slov: slovotvorný základ, základové slovo
	odvodzovanie – predpona, prípona; odvodené slovo
	skladanie
	skracovanie – skratky , značky, skratkové slová
	preberanie slov
	prenášanie významu/ nepriame pomenovania – metafora, metonymia, personifikácia
internacionalizácia – internacionalizmus	
slovná zásoba – systematizácia	
slovníky	
	pravopisný, synonymický
	výkladový, cudzích slov
	frazeologický
	prekladový, terminologický

Tvarová/morfologická rovina jazyka	
gramatický tvar	
skloňovanie	
menné gramatické kategórie	
	rod, číslo, pád
pádové otázky	
podstatné mená	
	ohybný slovný druh
	plnovýznamový slovný druh
	vetnočlenská platnosť
	všeobecné – vlastné
	konkrétne – abstraktné
	životné – neživotné
rod	mužský, ženský, stredný
číslo	jednotné/singulár – množné/plurál
pád	nominatív/1. pád, genitív/2. pád, datív/3. pád, akuzatív/4. pád, vokatív/5. pád, lokál/6. pád, inštrumentál/7. pád
vzor	chlap, hrdina dub, stroj, kuli žena, ulica, dlaň, kosť, gazdiná mesto, srdce, vysvedčenie, dievča
	pomnožné podstatné mená
	podstatné mená mužského rodu
	zvieracie neživotné zakončené na –r, -l
	cudzie nesklonné podstatné mená
	skloňovanie podstatného mena pani
prídavné mená	
	ohybný slovný druh
	plnovýznamový slovný druh
	vetnočlenská platnosť
	akostné
	stupňovanie
	stupeň – 1., 2., 3.
	vzťahové
	privlastňovacie
	rod, číslo, pád
vzor	pekný, cudzí pávi otcov (matkin)
Zámená	
	ohybný slovný druh
	plnovýznamový slovný druh
	vetnočlenská platnosť
	skloňovanie
	základný tvar
	rod, číslo, pád

Tvarová/morfologická rovina jazyka

	druhy zámen	<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr><td style="padding: 2px;">osobné – základné, privlastňovacie</td></tr> <tr><td style="padding: 2px;">zvratné – základné, privlastňovacie</td></tr> <tr><td style="padding: 2px;">vymedzovacie</td></tr> <tr><td style="padding: 2px;">neurčité</td></tr> <tr><td style="padding: 2px;">opytovacie</td></tr> <tr><td style="padding: 2px;">ukazovacie</td></tr> </table>	osobné – základné, privlastňovacie	zvratné – základné, privlastňovacie	vymedzovacie	neurčité	opytovacie	ukazovacie
osobné – základné, privlastňovacie								
zvratné – základné, privlastňovacie								
vymedzovacie								
neurčité								
opytovacie								
ukazovacie								
číslovky	ohybný slovný druh							
	plnovýznamový slovný druh							
	vetnočlenská platnosť							
	skloňovanie							
	rod, číslo, pád							
	druhy čísloviek							
		určité						
		neurčité						
		základné						
		radové						
	násobné							
	skupinové							
slovesá	ohybný slovný druh							
	plnovýznamový slovný druh							
	vetnočlenská platnosť							
	tykanie/vykanie							
	časovanie							
	slovesné gramatické kategórie							
		osoba, číslo, čas, spôsob, rod, vid						
	osoba – 1., 2., 3.							
	čas							
		minulý, prítomný, budúci						
		historický prítom						
	spôsob							
		oznamovací, rozkazovací, podmieňovací						
rod								
	činný, trpný							
vid								
	dokonavý, nedokonavý							

Tvarová/morfologická rovina jazyka		
	určitý tvar sloviess	
	neurčité tvary sloviess	
		neurčitok , prechodník, činné prídavné prídavné, trpné prídavné, slovesné podstatné meno
	jednoduchý a zložený slovesný tvar	
	zvrátané, nezvrátané	
	plnovýznamové	
		činnostné, stavové
	neplnovýznamové	
	sponové, modálne, fázové	
príslovky		
	neohybný slovný druh	
	plnovýznamový slovný druh	
	vetnočlenská platnosť	
	druhy prísloviess	
	miesta, času, spôsobu, príčiny	
	stupňovanie prísloviess	
predložky		
	neohybný slovný druh	
	neplnovýznamový slovný druh	
	vetnočlenská platnosť	
	väzba s pádom	
	vokalizácia	
spojky		
	neohybný slovný druh	
	neplnovýznamový slovný druh	
	vetnočlenská platnosť	
	prirad'ovacie	
	zlučovacie, stupňovacie, vylučovacie, odporovacie	
	podrad'ovacie	
	interpunkcia	
častice		
	neohybný slovný druh	
	neplnovýznamový slovný druh	
	vetnočlenská platnosť	
	interpunkcia	
citoslovciess		
	neohybný slovný druh	
	neplnovýznamový slovný druh	
	vetnočlenská platnosť	
	interpunkcia	

Syntaktická/skladobná rovina

veta	
vety podľa zloženia	
	jednoduchá veta
	holá
	rozvitá
	rozvitá s viacnásobným vetným členom
	zložená veta/súvetie
	jednoduché súvetie
zložené súvetie	
vety podľa obsahu/modálnosti	
oznamovacia, opytovacia, rozkazovacia, želacia; zvolacia	
vety podľa členitosti	
	jednočlenná
	slovesná – neslovesná
	dvočlenná
úplná – neúplná	
základné/hlavné vetné členy	
	podmet
	vyjadrený – nevyjadrený
	prísudok
	slovesný – neslovesný
vetný základ – slovesný, neslovesný	
vedľajšie/rozvíjacie vetné členy	
	predmet
	priamy, nepriamy
	príslovkové určenie
	miesta
	času
	príčiny
	spôsobu
	prívlastok
	zhodný – nezhodný
	prístavok
vetné sklady	
	prisudzovací sklad
	určovací sklad
	priraďovací sklad
zhoda	
polovetná konštrukcia – s prechodníkom, s prídavným, s neurčitkom	
jednoduché súvetie – priraďovacie, podrad'ovacie	
priraďovacie súvetie	
	zlučovacie
	stupňovacie
	odporovacie
	vylučovacie

Syntaktická/skladobná rovina

podrad'ovacie súvetie

vedľajšia veta

prísudková

podmetová

predmetová

príslovková

miestna

časová

príčinná

spôsobová

prívlastková

expresívne syntaktické konštrukcie

vsuvka, prístavok, oslovenie, výpustka/elipsa, neukončená výpoveď/apoziopéza

zápor v slovenčine

slovosled – významový, gramatický a rytmický činiteľ

nadvetná/textová syntax

názov, odsek, kapitola, úvod, jadro, záver

titulok

súdržnosť textu¹

Sloh	
text	
	vecný
	umelecký
	súvislý
	nesúvislý: graf, schéma, tabuľka
spoločné a rozdielne znaky textov	
kontext	
kľúčové slová	
osnova	
koncept	
analýza textu	obsah textu, forma textu, autorský zámer
interpretácia textu	
slohové postupy	
	informačný, rozprávací, opisný, výkladový/úvahový
slohotvorný proces	
jazykové štýly	
	náučný, administratívny, publicistický, rečnícky, hovorový, umelecký
hybridizácia jazykových štýlov, slohových postupov, slohových útvarov	
štýlotvorné činitele	
	téma, autor, situácia, funkcia, adresát
slohové útvary/žánre	
	blahoželanie – ústne/písomne
	pohľadnica
	list
	súkromný
	úradný
	žiadosť, reklamácia, objednávka, potvrdenie, sťažnosť
	predtlač: dotazník, prihláška , zápisnica, splnomocnenie
	motivačný list
	pravidlá písania a úpravy písomností administratívneho štýlu
	životopis
	štruktúrovaný
	beletrizovaný
	príhovor (prívet)
	cielený rozhovor (interview)
	pozdávka
	plagát
	vizitka
	reklama
	inzerát
	správa o riešení/výsledku projektu

Sloh	
	rozprávanie ⚡ ¹
	opis
	statický
	dynamický
	umelecký ⚡ ¹
	odborný
	charakteristika osoby
	priama
	nepriama
	oznam
	správa
	reportáž
	recenzia
	komentár
	krátke správy – SMS, e-mail/mejl
	úvaha ⚡ ¹
	výklad ⚡ ¹
	projekt
	príležitostné prejavy: slávnostný príhovor
	náučný prejav: prednáška, referát
agitačný prejav: politická reč, súdna reč	
diskusný príspevok	
vnútorná kompozícia rozprávania	
úvod	
zápletká	
vyvrcholenie	
obrat	
rozuzlenie	
fázy tvorenia jazykového prejavu	
pointa	

Jazykoveda	
jazykoveda	náuka o zvukovej rovine jazyka/fonetika a fonológia
	náuka o významovej rovine jazyka/lexikológia
	tvaroslovie/morfológia
	syntax/skladba
	štylistika

Jazyk a reč	
jazyk	
jazykový znak	
jazykový systém	
reč	
funkcie jazyka	
dorozumievacia/komunikatívna	
estetická	
poznávacia/kognitívna	
reprezentatívna	
národný jazyk	
cieľový jazyk	
cudzí jazyk	
spisovný jazyk	
nárečie	
teritoriálne	
sociálne	
úradný (štátny jazyk) jazyk	
jazyky národnostných menšín	
indoeurópsky prajazyk	
indoeurópske jazyky	
germánske	
románske	
slovanské	
východoslovanské, západoslovanské, južnoslovanské	
starosloviencina	
jazyková norma	
kodifikácia spisovného jazyka	
A. Bernolák	
berňolákovčina	
E. Štúr	
štúrovčina	
M. Hattala	
kodifikačné príručky	

Učenie sa	
učebný štýl	
faktory ovplyvňujúce učenie sa	
efektívne zapamätávanie	
kontrola plnenia plánu	
projektovanie vlastnej budúcnosti	
projekt	
	príprava projektu
	realizácia projektu
	prezentácia projektu
dedukcia	
indukcia	
komparácia	
analýza	
syntéza	
analógia	

Práca s informáciami	
informácia	
kľúčové slová	
vedľajšia informácia v texte	
zdroje informácií	
	nadpis , titulok, marginálie, resumé, abstrakt, anotácia, obsah, bibliografia, bibliografický záznam, menný a vecný register, poznámky pod čiarou, vysvetlivky
spôsoby spracovania informácií	
	konspekt/poznámky
	hlavná myšlienka
	osnova z prečítaného alebo počutého textu
	tézy
citácia	
	presná, voľná, parafráza
propagácia	
agitácia	
dezinformácia	
masmediálne komunikačné prostriedky	

Jazyková kultúra	
jazyková norma – jazyková kultúra	
spoločenské zásady komunikácie	

Komunikácia	
komunikácia	verbálna, neverbálna
	súkromná, verejná
	efektívna, asertívna , devalvujúca
mimojazykové (neverbálne) prostriedky	
	mimika , gestika, proxemika
komunikačná situácia	odosielateľ
	prijímateľ
	dialóg
	monológ
diskusia, debata	názor
	dôkaz
	argument
	protiargument
rétorika	

Tabuľka č. 2

KRITÉRIÁ KONTROLY A HODNOTENIA ŽIAKOV		
PÍ SOMNÉ PRÁ CE		
	Počet	Zameranie
1. – 4. ročník 1. – 5. ročník	8	✓ beletrizovaný životopis ✓ umelecký opis ✓ charakteristika osoby ✓ úvaha ✓ výklad ✓ diskusný príspevok ✓ rozprávanie ✓ slávnostný prejav¹

LITERÁRNA ZLOŽKA

Cieľom literárnej výchovy je sústavne rozvíjať čitateľské a interpretačné zručnosti žiakov zamerané na špecifické poznávanie sveta, porozumenie medziľudských vzťahov a rozvíjanie estetického cítenia. Základným princípom osnovania obsahu je rozvoj čítania ako nástroja na všestranné osvojovanie umeleckého textu. Dôraz sa kladie na postupné rozvíjanie čitateľa od schopnosti analyzovať sémantiku umeleckého textu (analytické čítanie), porozumieť jej a prenikať do znakovkej podstaty textu, až po schopnosť pracovať s jeho významom na vyššej individuálnej úrovni spracovania, t. j. syntetizovať ho, interpretovať a hodnotiť zo všetkých jeho stránok (syntetické, hodnotiace čítanie).

Tento princíp usporiadania obsahu smeruje k rozvíjaniu čitateľských kompetencií, resp. súboru vedomostí, zručností, hodnôt a postojov zameraných na príjem umeleckého textu, jeho analýzu a hodnotenie.

Základnou úlohou literárnej výchovy na gymnáziách je postupný prechod jednotlivými fázami čítania:

- čítanie s porozumením: analýza, syntéza a interpretácia,
- metainterpretácia diela, individuálne hodnotenie literárnych diel.

Štruktúra dokumentu

Vzdelávací štandard zo slovenského jazyka a literatúry – **literárna zložka** – tvorí výkonový a obsahový štandard v tabuľkovej forme.

Štrukturujeúcim prvkom výkonového štandardu sú jednotlivé **predmetové kompetencie (vid'. Tabuľka č. 3)**.

Tabuľka č. 3

Predmetové kompetencie	
I. Technika čítania a verejná prezentácia textu	1. Plynulo čítať súvislý literárny text, pri hlasnom čítaní správne dýchať, artikulovať a dodržiavať spisovnú výslovnosť.
	2. Pri prednese literárneho textu aplikovať vedomosti o zvukovej rovine jazyka, v básnickom texte rešpektovať rytmickú usporiadanosť a frázovať ho v zhode s vlastným chápaním jeho významu.
	3. Pri dramatizovanom čítaní primerane hlasovo prezentovať text postavy dramatického diela.

Predmetové kompetencie	
II. Pamäťové, klasifikačné a aplikačné kompetencie	1. Reprodukovať fakty a definície, vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi.
	2. Usporiadať známe javy do tried a systémov.
	3. Aplikovať literárnovedné vedomosti na literárne texty.
	4. Integrovať čitateľské skúsenosti, literárnoteoretické a literárnohistorické vedomosti s recepčnými skúsenosťami z iných druhov umenia.
III. Analytické a interpretačné kompetencie	1. Zovšeobecniť literárny jav a navrhnúť jeho definíciu.
	2. Analyzovať literárny text z hľadiska štylistických, tematických a kompozičných prostriedkov a určiť ich funkčné využitie v diele.
	3. Interpretovať literárne dielo, argumentovať výsledkami jeho analýzy a zohľadňovať poznatky z iných informačných zdrojov.
	4. Hodnotiť dielo z vlastného stanoviska v kontexte doby jeho vzniku a v súčasnom kontexte.
IV. Tvorivé kompetencie	1. Parafrázovať dej epického a dramatického diela.
	2. Transformovať text diela do iného literárneho druhu, formy alebo žánru.
	3. Vytvoriť básnický text, poviedku, scenár alebo iný kratší umelecký text.
	4.
V. Informačné zručnosti	1. Orientovať sa vo verejnej knižnici a jej službách.
	2. Pracovať s údajmi o knižnom fonde v listkovej a elektronickej podobe.
	3. Vedieť získať informácie z integrovaného informačného systému a internetu.
	4. Vybudovať si vlastnú knižnicu.

Výkonový štandard vymedzuje učebný výkon žiaka a je kritériom na hodnotenie úrovne, ktorú žiak dosiahol na vyučovaní. Tvoria ho textové časti usporiadané do riadkov a stĺpcov v nasledujúcom poradí:

- **riadky:** aplikačný kontext, kľúčové kompetencie,
- **stĺpce:** predmetové kompetencie, optimálny výkon, minimálny výkon.

Aplikačný kontext vo vzdelávacom štandarde sa stal dominantným prvkom. Ide o **textovú zložku** vzdelávacieho štandardu, ktorú tvoria jednotlivé literárne žánre/literárne druhy stanovené v obsahovom štandarde. Kontext predstavuje priestor na rozvíjanie čitateľských a interpretačných kompetencií, ktoré sú spojené s vytváraním a osvojovaním základných teoretických poznatkov o literatúre.

Kľúčové kompetencie majú nadpredmetový charakter, vytvárajú sa, upevňujú a využívajú v rámci celého učebného procesu.

Predmetové kompetencie majú jednoznačne činnostný charakter, sú napĺňané výkonom a obsahovým vymedzením učiva.

Výkon je definovaný dvoma krajnými úrovňami, a to optimálnou (najvyššou – výborný) a minimálnou (najnižšou akceptovateľnou – dostatočný) úrovňou. Inštitucionálne (školskou inšpekciou, národnými testami a pod.) je merateľný na konci štvrtého ročníka gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a na konci štvrtého, resp. piateho ročníka gymnázia s päťročným vzdelávacím programom.

Obsahový štandard predstavuje **druhú a neoddeliteľnú časť vzdelávacieho štandardu**. Tvoria ho základné literárnovedné **pojmy**. Ich rozdelenie do tematických celkov spolu s jednotlivými výkonmi a kompetenciami závisí od rozhodnutia učiteľa a príslušnej predmetovej komisie. Pojmy sú graficky rozdelené do troch kategórií:

- **tučné písmo** – pojmy už boli zavedené v základnej škole,
- normálne písmo – pojmy zavádzané v 1. – 4. ročníku gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a v 1. – 5. ročníku gymnázia s päťročným vzdelávacím programom,
- ¹ – označuje pojem, ktorý už bol zavedený, ale opätovne sa zavádza aj v 1. – 4. ročníku gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a v 1. – 5. ročníku gymnázia s päťročným vzdelávacím programom.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text			
KLÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať			
Predmetová kompetencia		Výkon	
		Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
		Optimálny	Minimálny
I. Technika čítania a verejná prezentácia textu	1. Plynulo čítať súvislý literárny text, pri hlasnom čítaní správne dýchať, artikulovať a dodržiavať spisovnú výslovnosť.	1.1 Žiak dokáže plynulo, výrazne a so správnou výslovnosťou prečítať literárny text.	1.1 Žiak dokáže plynulo prečítať literárny text.
	2. Pri prednese literárneho textu aplikovať vedomosti o zvukovej rovine jazyka, v básnickom texte rešpektovať rytmickú usporiadanosť a frázovať ho v zhode s vlastným chápaním jeho významu.	2.1 Žiak dokáže rytmicky výrazne predniesť známy aj neznámy básnický text. 2.2 Žiak pri prednese dokáže frázovať text a vystihnúť vzťah medzi umeleckými prostriedkami a zmyslom literárneho textu. 2.3 Žiak vie teoreticky odôvodniť svoj spôsob hlasného čítania a recitácie.	2.1 Žiak vie prečítať známy básnický text s chybami v rytmickej intonácii.
	3. Pri dramatizovanom čítaní primerane hlasovo prezentovať text postavy dramatického diela.	3.1 Žiak vie v dramatizovanom čítaní vyjadriť charakter alebo momentálny stav postavy.	3.1 Žiak vie po predchádzajúcej príprave prečítať text divadelnej hry a zúčastniť sa ako postava na dramatizovanom čítaní textu.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text			
KEŤOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; vytvárať vlastný hodnotový systém			
Predmetová kompetencia		Výkon	
		Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
		Optimálny	Minimálny
II. Pamät'ové, klasifikačné a aplikačné kompetencie	1. Reprodukovať fakty a definície, vysvetliť podstatu osvojených javov a vzťahov medzi nimi.	1.1 Žiak vie reprodukovať definíciu štandardizovaných pojmov a vysvetliť ju. 1.2 Žiak vie porovnať príbuzné štandardizované pojmy (napr. poviedka/novela/román; metafora/metonymia; symbol/trópy).	1.1 Žiak vie reprodukovať definíciu štandardizovaných pojmov.
	2. Usporiadať známe javy do tried a systémov.	2.1 Žiak chápe zásady klasifikácie pojmov a vie zaradiť štandardizované pojmy (literárne javy) do tried na základe určených spoločných, resp. rozdielných vlastností. Svoj návrh dokáže vysvetliť a obhájiť.	2.1 Žiak vie reprodukovať jednoduchú klasifikáciu literárnych javov, ktoré sa preberali na vyučovaní.
	3. Aplikovať literárnovedné vedomosti na literárne texty.	3.1 Žiak vie vyhľadať štylistické prostriedky v známej aj neznámej básni a vysvetliť ich rytmotvornú a významovú funkciu v danom texte. 3.2 Žiak vie určiť prostriedky rytmickej organizácie verša (napr. slabičnosť, rýmy). 3.3 Žiak rozpozná vlastnosti voľného verša v akejkoľvek relevantnej básni a vie na jej príklade demonštrovať rozdiely medzi voľným a metricky viazaným veršom. 3.4 Žiak vie odlíšiť príbuzné literárne javy (napr. rytmicky viazaná/rytmicky neviazaná reč; dejová/významová rovina) a vysvetliť rozdiely medzi nimi pri aplikácii na konkrétne dielo. 3.5 Žiak chápe hĺbkové členenie umeleckého diela a v akomkoľvek prečítanom diele s jednoznačným autorským poslanstvom, dokáže sám identifikovať významovú rovinu, vysvetliť jej prepojenie s dejovou rovinou a autorskou koncepciou postáv. 3.6 Žiak vie vyhľadať štylistické prostriedky v známom aj neznámom prozaickom a dramatickom texte a vysvetliť ich významovú funkciu v diele.	3.1 Žiak dokáže s pomocou učiteľa v známej básni vyhľadať štylistické prostriedky a zvážiť ich estetický prínos. 3.2 Žiak dokáže s pomocou učiteľa v známej básni určiť rým, počet slabík; v básni s pravidelným sylabicko-tonickým rytmom určiť prízvučné slabiky. 3.3 Žiak dokáže s pomocou učiteľa identifikovať báseň napísanú voľným veršom. 3.4 Žiak vie s pomocou učiteľa v známom diele určiť, či ide o básnické/prozaické/dramatické dielo; komédiu/tragédiu; pásmo rozprávača/pásmo postáv; monológ/dialóg/vnútorňý monológ. 3.5 výkon sa neuvádza. 3.6 Žiak dokáže s pomocou učiteľa v známom prozaickom a dramatickom texte vyhľadať štylistické prostriedky a zvážiť ich estetický prínos.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text		
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; vytvárať vlastný hodnotový systém		
Predmetová kompetencia	Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
	Optimálny	Minimálny
II. Pamäťové, klasifikačné a aplikačné kompetencie		
3. Aplikovať literárnovedné vedomosti na literárne texty.	3.7 Žiak vie v známom aj neznámom epickom a dramatickom diele identifikovať všetky časti klasickej vnútornej kompozície. 3.8 Žiak vie v známom aj neznámom epickom a dramatickom diele určiť chronologický, retrospektívny a reťazový kompozičný postup. Štruktúru týchto kompozičných usporiadaní vie zobrazit' aj graficky. 3.9 Žiak vie určiť časti vonkajšej kompozície známeho aj neznámeho epického a dramatického diela. 3.10 Žiak vie identifikovať charakteristické znaky literárneho diela a určiť jeho žáner. 3.11 Žiak rozumie podstate literárnych druhov a vie určiť literárnodruhovú príslušnosť známeho aj neznámeho diela. 3.12 Žiak vie z hľadiska obsahu rozlíšiť známe aj neznáme lyrické básne, vrátane čistej (abstraktnej) lyriky. 3.13 Žiak dokáže odlíšiť pásmo rozprávača a pásmo postáv a sémanticky, gramaticky a pravopisne ich vymedziť. 3.14 Žiak chápe funkciu rozprávača, dokáže určiť typ rozprávača v známom aj neznámom diele. 3.15 Žiak chápe funkciu postavy, dokáže určiť typ postavy v epickom a dramatickom diele.	3.7 Žiak dokáže s pomocou učiteľa určiť v známom literárnom texte alebo inscenácii známej divadelnej hry niektorú časť klasickej vnútornej kompozície. 3.8 Žiak vie s pomocou učiteľa v známom epickom a dramatickom diele identifikovať retrospektívny kompozičný postup a odlíšiť ho od chronologického usporiadania. 3.9 Žiak vie na základe predchádzajúceho učiteľovho výkladu v literárnych dielach určiť prvky vonkajšej kompozície. 3.10 Žiak vie s pomocou učiteľa pri známom literárnom diele určiť žáner a niekoľko jeho znakov. 3.11 Žiak vie s pomocou učiteľa určiť literárnodruhovú príslušnosť známych epických a dramatických literárnych diel. 3.12 Žiak vie s pomocou učiteľa určiť známe lyrické básne z hľadiska obsahu (duchovná, prírodná, ľúbostná lyrika). 3.13 Výkon sa neuvádza. 3.14 Žiak dokáže s pomocou učiteľa identifikovať priameho rozprávača v známom literárnom diele a odlíšiť ho od vševediaceho. 3.15 Žiak vie s pomocou učiteľa v známom diele určiť charakterový typ postavy a svoje tvrdenie vie zdôvodniť.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text	
KLÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; vytvárať vlastný hodnotový systém	
Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
Optimálny Minimálny	
Predmetová kompetencia	
II. Pamäťové, klasifikačné a aplikačné kompetencie	4. Integrovať čitateľské skúsenosti, literárnoteoretické a literárnohistorické vedomosti s recepčnými skúsenosťami z iných druhov umenia.
4.1 Žiak vie aplikovať príbuzné literárnoumelecké javy na výtvarné, hudobné a architektonické diela a vysvetliť ich estetickú funkciu (napr. rytmus, kompozícia, kontrast, idealizácia, symbol, alegória). 4.2 Žiak vie charakterizovať a chronologicky usporiadať literárnohistorické obdobia a smery, do ich rámca zaradiť vybraných autorov na základe relevantných znakov diel. 4.3 Žiak chápe estetický zmysel umenia a umeleckej literatúry, rozumie estetickú poznávaciu funkciu umeleckého diela a vie tieto pojmy uplatniť pri interpretácii akéhokoľvek primeraného literárneho diela.	4.1 Výkon sa neuvádza. 4.2 Žiak vie chronologicky usporiadať literárnohistorické obdobia a smery, do ich rámca zaradiť štandardizovaných autorov a ich diela. 4.3 Výkon sa neuvádza.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text			
KEŤOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijívať a spracovávať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; vytvárať vlastný hodnotový systém			
Predmetová kompetencia		Výkon	
		Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
		Optimálny	Minimálny
III. Analytické a interpretačné kompetencie	1. Zovšeobecniť literárny jav a navrhnuť jeho definíciu	1.1 Žiak na základe analýzy textu z určeného hľadiska dokáže identifikovať nový literárny jav a obsahovo ho vymedziť v návrhu definície.	1.1 Výkon sa neuvádza.
	2. Analyzovať literárny text z hľadiska štylistických, tematických a kompozičných prostriedkov a určiť ich funkčné využitie v diele.	2.1 Žiak dokáže uskutočniť štylistickú a kompozičnú analýzu textu a na jej základe zaradiť známe aj neznáme dielo do príslušného literárneho druhu. 2.2 Žiak dokáže uskutočniť štylistickú, tematickú a kompozičnú analýzu textu a na jej základe určiť druh lyriky. 2.3 Žiak dokáže odlišiť dejový a významový plán literárneho diela. 2.4 Žiak dokáže vyhľadať umelecké jazykové prostriedky a vysvetliť ich uplatnenie v známom aj neznámom diele. 2.5 Žiak chápe formy humoru a vie určiť výrazové (jazykové a situačné) prostriedky, ktoré navodzujú humorný charakter diela. 2.6 Žiak dokáže vystihnúť vnútornú spojitosť prvkov v kompozícii známeho aj neznámeho literárneho diela a svoj názor vie v relatívne ucelenej podobe verbálne prezentovať v diskusii. 2.7 Žiak vie vysvetliť autorovu koncepciu postáv v zmysle celkového zamerania diela a dokáže ako argumenty uviesť poznatky z jeho analýzy. 2.8 Žiak dokáže identifikovať druh rozprávača v známom aj neznámom epickom diele a vysvetliť jeho využitie vo vzťahu k dejovému a významovému plánu diela. Dokáže pri tom uplatniť výsledky štylistickej analýzy textu.	2.1 Žiak dokáže zaradiť známe dielo do príslušného literárneho druhu a s pomocou učiteľa určiť niektoré kompozičné a štylistické prvky podporujúce dané zaradenie. 2.2 Výkon sa neuvádza. 2.3 Žiak dokáže s pomocou učiteľa v známom diele odlišiť dejový a významový plán. 2.4 Žiak dokáže v známom diele vyhľadať umelecké jazykové prostriedky. 2.5 Žiak identifikuje v diele situačný humor a vie vysvetliť jeho podstatu. 2.6 Výkon sa neuvádza. 2.7 Žiak vie s pomocou učiteľa vysvetliť rolu kľúčovej postavy v známom literárnom diele. 2.8 Žiak dokáže v známom epickom diele s pomocou učiteľa určiť priameho rozprávača.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text		
KĽÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; vytvárať vlastný hodnotový systém		
Predmetová kompetencia	Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
	Optimálny	Minimálny
III. Analytické a interpretačné kompetencie	3.1 Žiak pri lyrickej poézii chápe významovú otvorenosť básnickej výpovede a na základe identifikácie štylistických, kompozičných a rytmotvorných prostriedkov, ktoré spoluvytvárajú autorský odkaz básne, vie prezentovať svoj osobný výklad akejkoľvek lyrickej básne. Svoj hodnotový systém dokáže konfrontovať s hodnotami a významami obsiahnutými v texte a zaujať k nim kritické alebo sebakritické stanovisko. Vie primerane reagovať na otázky a kritické poznámky z triedy, vyhodnotiť ich a uvažovať o nich z hľadiska diela a aj z hľadiska vlastných čitateľských postojov. 3.2 Žiak dokáže pochopiť dielo na základe všestrannej analýzy (kompozičnej, štylistickej, obsahovej, druhovej a žánrovej), identifikovať rovinu deja a rovinu významu a ich vzájomnú spojitosť. Svoj hodnotový systém dokáže konfrontovať s hodnotami a významami obsiahnutými v texte a zaujať k nim kritické alebo sebakritické stanovisko. Vie primerane reagovať na otázky a kritické poznámky z triedy, vyhodnotiť ich a uvažovať o nich z hľadiska diela a aj z hľadiska vlastných čitateľských postojov. 3.3 Žiak v postmodernej literatúre vie vysvetliť princíp neurčitosti v rozprávaní a identifikuje výrazové prostriedky, na ktorých je táto neurčitosť vybudovaná. V texte identifikuje segmenty, ktoré spolu síce obsahovo súvisia, ale v štruktúre textu sú umiestnené bez časovej a logickej súvislosti. Je schopný objaviť kompozičný postup aj v netypicky organizovanom neznámom diele a aspoň čiastočne vysvetliť jeho estetickú účinnosť. Pri hĺbkovom členení textu dokáže odlíšiť diela so skrytým významovým plánom od diel, v ktorých absentuje alebo je potlačená dejová rovina. Rozumie koncepcii bizarných a nadprirodzených postáv či netradičných rozprávačov a v akomkoľvek diele dokáže vystihnúť ich zmysel v celkovom zameraní diela.	3.1 Žiak v známom texte dokáže porozumieť niektorým častiam básnickej výpovede, identifikovať niektoré básnické trópy, zvukové a štylistické figúry a s ohľadom na ne opísať náladu básne. V diskusii dokáže aspoň stručne objasniť svoje stanovisko. 3.2 Žiak dokáže známe dielo analyzovať z niekoľkých systémových hľadísk (kompozičného, štylistického, obsahového, druhového a žánrového) a výsledok svojej analýzy prezentovať v triede. Vie zaujať hodnotiaci postoj na základe subjektívneho čitateľského zážitku a v triede ho dokáže obhajovať na základe subjektívnych argumentov. 3.3 Žiak si dokáže v známom diele s pomocou učiteľa určiť bizarnosť a nadprirodzenosť postáv.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text		
KĹÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijímať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; vytvárať vlastný hodnotový systém		
Predmetová kompetencia	Výkon Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
	Optimálny	Minimálny
III. Analytické a interpretačné kompetencie	3. Interpretovať literárne dielo, argumentovať výsledkami jeho analýzy a zohľadňovať poznatky z iných informačných zdrojov.	3.4 Žiak vie vysvetliť autorovu myšlienkovú a estetickú koncepciu diela a pri jej výklade zohľadňuje výsledky stylistickej analýzy. Vie určiť deformácie epického času a priestoru v sci-fi a fantastickej próze. Chápe fantastickú literatúru ako kompozičnú aplikáciu ľudovej rozprávky, starovekého eposu alebo stredovekej literatúry a vie to dokumentovať výsledkami analýzy. Vie porovnať a posúdiť koncepciu postáv ľudovej rozprávky, mýtu, starovekého eposu a stredovekej literatúry s postavami fantastickej literatúry. 3.5 Žiak dokáže v texte divadelnej hry určiť monológ a dialóg. V akomkoľvek dramatickom diele je schopný vysvetliť stvárnenie postavy z hľadiska autorovej koncepcie a významového zamerania diela. Stylisticko-lexikálnou analýzou dokáže určiť prvky, ktoré sú v prehovoroch postáv nositeľom myšlienkového posolstva a estetickej pôsobivosti diela. Svoj názor na text/inscenáciu diela dokáže primerane prezentovať v triede. Vie zhodnotiť režijnú koncepciu inscenácie a prácu hercov, svoj názor verejne prezentovať v triede a v diskusii je schopný uviesť relevantné prvky z textu hry alebo z inscenácie ako argumenty.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text			
KEÚČOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; vytvárať vlastný hodnotový systém			
Predmetová kompetencia		Výkon	
		Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
		Optimálny	Minimálny
III. Analytické a interpretačné kompetencie	4. Hodnotiť dielo z vlastného stanoviska v kontexte doby jeho vzniku a v súčasnom kontexte.	4.1 Žiak dokáže hodnoty a významy obsiahnuté v diele posúdiť v sociálno-kultúrnom a literárnohistorickom kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo, ako aj s ohľadom na premeny tohto kontextu uskutočnené počas „života“ diela až po žiakovu súčasnosť. Svoje poznatky vie prezentovať v triede, podoprieť svoj názor argumentmi a obhájiť ho v diskusii. 4.2 Žiak na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti a interpretácie diela dokáže zhodnotiť jeho prínos pre svoj osobný rozvoj. 4.3 Žiak si pri interpretácii uvedomuje fikčný charakter diela a vie vyjadriť odlišnosť medzi mimoliterárnou aktuálnou skutočnosťou a literárnou fikciou.	4.1 Žiak vie reprodukovať vedomosti o význame diela v sociálno-kultúrnom a literárnohistorickom kontexte doby, v ktorej dielo vzniklo. 4.2 Žiak na základe vlastnej čitateľskej skúsenosti dokáže subjektívne zhodnotiť prínos diela pre svoj osobný rozvoj. 4.3 Výkon sa neuvádza.

APLIKAČNÝ KONTEXT: lyrický text, epický text, dramatický text, vecný text			
KEŤOVÉ KOMPETENCIE: používať kognitívne operácie; kriticky myslieť; formulovať a riešiť problémy; tvorivo myslieť; tvoriť, prijať a spracovať informácie; vyhľadávať a sprostredkovať informácie; formulovať svoj názor a argumentovať; vytvárať vlastný hodnotový systém			
Predmetová kompetencia		Výkon	
		Žiak dosiahne požadovaný výkon počas štúdia.	
		Optimálny	Minimálny
IV. Tvorivé kompetencie	1. Parafrázovať dej epického a dramatického diela.	1.1 Žiak dokáže prerozprávať príbeh epického alebo dramatického diela, vrátane postmoderne konštruovaného diela.	1.1 Žiak dokáže s pomocou učiteľa prerozprávať príbeh epického alebo dramatického diela.
	2. Transformovať text diela do iného literárneho druhu, formy alebo žánru.	2.1 Žiak dokáže pretransformovať text epického básnického alebo dramatického diela do prózy. 2.2 Žiak dokáže zdramatizovať kratší prozaický alebo epický básnický text, vhodne využiť monológ a dialóg, sformulovať autorské poznámky. Vie využiť vhodné jazykové prostriedky na dosiahnutie dramatického napätia a estetického dojmu.	2.1 Žiak s pomocou učiteľa dokáže text jednoduchého epického básnického alebo dramatického diela pretransformovať do prózy. 2.2 Žiak vie s pomocou učiteľa zdramatizovať časť poviedky s využitím monológu a dialógu.
	3. Vytvoriť básnický text, poviedku, scenár alebo iný kratší umelecký text.	3.1 Žiak vie vytvoriť jednoduchý básnický, prozaický a dramatický text, pričom uplatní svoje literárnoteoretické vedomosti. 3.2 Žiak dokáže vytvoriť krátky dialóg so znakmi absurdnosti – gagmi, slovnými hračkami, nonsensovou štylizáciou a alogickými väzbami v syntaxi a vonkajšej kompozícii. 3.3 Žiak vie vytvoriť kratšiu fantastickú poviedku alebo sci-fi poviedku.	3.1 Žiak vie vytvoriť jednoduchý prozaický a dramatický text. 3.2 Výkon sa neuvádza. 3.3 Výkon sa neuvádza.
	4. Interpretovať literárny text.	4.1 Žiak vie samostatne napísať interpretáciu (obsahujúcu opis, analýzu, syntézu elementov, prípadne hodnotenie) literárneho diela. Pri tvorbe odborného textu sa opiera o primerané literárnovedné zdroje a vie správne uviesť bibliografické odkazy na použité pramene.	4.1 Výkon sa neuvádza.

Obsahový vzdelávací štandard**Časť: literatúra****Ročníky: 1. – 4., 1. – 5.****Poznámka:****Tučné písmo** – pojmy už boli zavedené v základnej škole.

Normálne písmo – pojmy zavádzané v 1. – 4. ročníku gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a v 1. – 5. ročníku gymnázia s päťročným vzdelávacím programom.

☞¹ – označuje pojem, ktorý už bol zavedený, ale opätovne sa zavádza aj v 1. – 4. ročníku gymnázia so štvorročným vzdelávacím programom a v 1. – 5. ročníku gymnázia s päťročným vzdelávacím programom.

Všeobecné pojmy	
aktuálna skutočnosť – literárna fikcia	
autor/spisovateľ	
čitateľ/divák/poslucháč	
herec	
režisér	
časopis	
kniha	
knižnica	
rozhlas	
televízia	
film	
inscenácia	
	autorské poznámky
text ☞ ¹	
ilustrácia	
podsystemy literatúry	
	literatúra pre deti
	odborná (náučná) literatúra ☞ ¹
	populárnovedecká literatúra ☞ ¹
	umelecká literatúra ☞ ¹
	dobrodružná literatúra
	literatúra faktu
	vedecko-fantastická literatúra
literárne formy	
	poézia ☞ ¹
	próza ☞ ¹
	divadelná hra ☞ ¹

Literárne obdobia a smery	
staroveká literatúra	
stredoveká literatúra	
renesančná literatúra (humanizmus)	
baroková literatúra	
klasicizmus (osvietenstvo)	
romantizmus	
realizmus, naturalizmus	
literárna moderna	symbolizmus
	impresionizmus
avantgarda	expresionizmus
	surrealizmus (nadrealizmus)
naturizmus	
socialistický realizmus	
existencializmus	
postmoderna	

Literárne druhy	
epika ¹	
lyrika ¹	duchovná lyrika
	čistá (abstraktná) lyrika
	Púbostná lyrika ¹
	spoločenská lyrika ¹
	reflexívna (úvahová) lyrika ¹
	prírodná lyrika ¹
dráma ¹	

Literárne žánre a básnické formy		
lyrická poézia	báseň	
	ľudová pieseň	
	modlitba	
	populárna pieseň 🇸🇰 ¹	
	pásmo	
	sonet	
epická poézia	bájka	
	balada 🇸🇰 ¹	
	epos	
epická próza	anekdota	
	aforizmus	
	báj	
	bájka	
	hádanka	
	legenda	
	novela	
	podobienstvo	
	poveš'	
		ľudová poveš'
		autorská poveš'
	poviedka	
	porekadlo	
	pranostika	
	príslovie	
	román	
		detektívny román 🇸🇰 ¹
		dobrodružný román
		biografický román
		historický román
		dievčenský román
		román vo forme denníka
		sociálny/spoločenský román
		psychologický román
	rozprávka	
		ľudová rozprávka
		autorská rozprávka
		televízna rozprávka
		filmová rozprávka
		rozhlasová rozprávka
	vyčítanka	
	dramatická literatúra	absurdná dráma
		činohra 🇸🇰 ¹
komédia 🇸🇰 ¹		
tragédia 🇸🇰 ¹		
automatický text		
komiks		

Štruktúra literárneho diela	
dej	
príbeh	
autorská štylizácia reality	
kompozícia literárneho diela ¹	
chronologický (kronikársky) postup	
reťazový (nadväzujúci) postup	
retrospektívny (spätný) postup	
vnútorná kompozícia epického a dramatického literárneho diela ¹	
	úvod
	zápletka
	vyvrcholenie
	obrat
	rozuzlenie
vonkajšia kompozícia literárneho diela	
	nadpis
	odsek
	kapitola
	diel
	strofa
	spev
	verš
	výstup
	dejstvo
členenie epického textu	
	pásmo rozprávača
	vševediaci rozprávač
	priamy rozprávač
	pásmo postáv
	replika
	monológ ¹
	vnútorný monológ
	dialóg ¹
hlbkové členenie literárneho diela	
	dejový plán literárneho diela
	významový plán literárneho diela
	pointa
	motív
	téma
	hlavná myšlienka
prúd vedomia	
nespoľahlivosť v rozprávaní (nespoľahlivý rozprávač)	
literárna postava ¹	
	hlavná literárna postava
	vedľajšia literárna postava
	idealizovaný typ postavy
	charakterový typ postavy
	sociálny typ postavy

Štylizácia textu

alegória/inotaj
anafora
asociácia
básnické prirovnanie ¹
básnická otázka
epiteton ¹
komickosť
irónia
humor
jazykový
situačný
satira
hyperbola
metafora ¹
metonymia ¹
nonsens
personifikácia/zosobnenie
protiklad (kontrast)
symbol
zdrobnenina
zvukomalba

Metrika

rým ¹
združený ¹
striedavý ¹
obkročný ¹
prerývaný ¹
rytmus ¹
rytmicky viazaná reč (poézia, dráma)
rytmicky neviazaná reč (próza, dráma)
verš
veršový systém
časomerný veršový systém
slabičný (sylobický) veršový systém ¹
slabično-prízvučný (sylobotonický) veršový systém
prízvučná a neprízvučná slabika
voľný verš
stopa
trochej
daktyl
jamb
rytmicko-syntaktický paralelizmus
refrén

Autori a štandardizované literárne diela

Slovenská literatúra

Poézia

H. Gavlovič: Valaská škola – mravúv stodola (vlastný výber)
J. Kollár: Předzpěv zo Slávy dcery
S. Chalupka: Mor ho!
A. Sládkovič: Marína (vlastný výber)
J. Botto: Smrť Jánošíkova
J. Kráľ: Zakliata panna vo Váhu a divný Janko
I. Krasko: (vlastný výber)
J. Smrek: (vlastný výber)
R. Dilong: (vlastný výber)
M. Válek: (vlastný výber)
M. Rúfus: (vlastný výber)
J. Urban: (vlastný výber)

Próza

M. Kukučín: Keď báčik z Chochoľova umrie
J. G. Tajovský: Maco Mlieč
Timrava: Ťapákovci
M. Urban: Živý bič
J. Cíger Hronský: Jozef Mak
D. Chrobák: Drak sa vracia
P. Jilemnický: O dvoch bratoch
A. Bednár: Kolíska
L. Mňačko: Ako chutí moc
D. Dušek: Kufor na sny

Dráma

J. Palárik: Dobrodružstvo pri obžinkoch
J. G. Tajovský: Statky-zmätky
I. Bukovčan: Kým kohút nezaspieva
M. Lasica – J. Satinský: Soirée

Svetová literatúra

Sofokles: Antigona
W. Shakespeare: Hamlet
Molière: Lakomec
E. M. Remarque: Na západe nič nové
A. S. Puškin: Kapitánova dcéra
J. D. Salinger: Kto chytá v žite